

Net als veel rijmpjes van Moeder de Gans is het versje over de Tommyknockers van een bedrieglijke eenvoud. De herkomst van het woord is moeilijk na te gaan. Volgens *Webster's Unabridged* zijn Tommyknockers (a) gangen gravende wrede monsters of (b) geesten die in verlaten mijnen of spelonken rondspoken. Omdat 'tommy' ook een archaisch Brits *slang*-woord is dat verwijst naar militaire rantsoenen (vandaar mogelijk de benaming 'tommies' voor Britse dienstplichtigen, zoals bij Kipling: 't is Tommy dit, en Tommy dat...'), suggereert de *Oxford Unabridged Dictionary* althans, zonder het woord nader te verklaren, dat Tommyknockers de geesten zijn van mijnwerkers die de hongerdood stierven, maar nog altijd aankloppen om eten en hulp.

Het eerste couplet ('Gisteravond laat en de avond daarvoor', enz.) is zo bekend dat zowel mijn vrouw als ik het als kind heeft gehoord, al zijn we opgegroeid in verschillende plaatsen en met verschillende geloven en al stammen we af van verschillende immigranten – de hare voornamelijk Frans, de mijne Schots-Iers.

Alle overige coupletten zijn producten van 's schrijvers fantasie.

Die schrijver – ik dus – wil zijn dank betuigen aan zijn gade, Tabitha, die een waardevolle critica is, al kan ze me razend maken (en als je razend wordt op een criticus kun je er vrijwel zeker van zijn dat hij gelijk heeft), de editor Alan Williams, voor zijn welwillende en zorgvuldige aandacht, Phyllis Grann voor haar geduld (dit boek werd meer gecomprimeerd dan geschreven) en

vooral George Everett McCutcheon, die al mijn romans heeft doorgelezen en grondig gecontroleerd – allereerst op het gebied van wapens en om ballistische redenen, maar ook wegens zijn oog voor continuïteit. Mac is overleden terwijl dit boek herschreven werd. Ik was bezig gehoorzaam de correcties aan te brengen die hij me schriftelijk had voorgesteld, toen ik hoorde dat hij ten slotte bezwaken was aan de leukemie waartegen hij bijna twee jaar had gevochten. Ik mis hem zeer, niet omdat hij me zo vaak behulpzaam was, maar omdat hij een vriend was geworden.

Vele anderen, meer dan ik kan noemen, ben ik dankbaar: vliegers, tandartsen, geologen, bevriende schrijvers, tot en met mijn kinderen, aan wie het boek werd voorgelezen. En dan dank ik nog Stephen Jay Gould. Al is hij supporter van de Yankees en dus niet geheel te vertrouwen, zijn commentaar op wat ik ‘domme evolutie’ zou willen noemen, heeft ertoe bijgedragen dat het boek uiteindelijk deze vorm kreeg (bijvoorbeeld *The Flamingo's Smile; De glimlach van de flamingo*, Contact, Amsterdam 1988).

Het stadje Haven bestaat niet. De personages bestaan niet. Deze roman is fictie, met één uitzondering:

De *Tommyknockers* bestaan wel.

En als u me niet gelooft, moet u 's avonds beter naar het nieuws kijken.

STEPHEN KING

*Gisteravond laat en de avond daarvoor,
Tommyknockers, Tommyknockers,
kloppend aan de deur.
Ik wil naar buiten, weet niet of ik kan,
want ik ben zo bang
voor de Tommyknocker-man.*

BEKEND KINDERRIJMPJE

*Late last night and the night before,
Tommyknockers, Tommyknockers,
knocking at the door.
I want to go out, don 't know if I can,
'cause I'm so afraid
of the Tommyknocker man.*

TRADITIONAL

Deel een

Het ruimteschip in de aarde

Well we picked up Harry Truman, floating down from Independence,

We said: 'What about the war?'

He said: 'Good riddance!'

We said: 'What about the bomb? Are you sorry that you did it?'

He said: 'Pass me that bottle and mind your own bidness.'

THE RAINMAKERS, 'Downstream'

I Anderson struikelt

I

Door gebrek aan een hoefnagel ging het koninkrijk teloor – daar komt het in principe op neer. Uiteindelijk kun je *alles* terugbrengen tot iets wat ermee te vergelijken is – dat vond Roberta Anderson althans heel veel later. Of het is een en al toeval... of het is niets minder dan het lot. Anderson struikelde op 21 juni 1988 letterlijk over haar noodlot, in de kleine plaats Haven in de staat Maine. Die misstap was de kern van de zaak en al het overige was alleen maar geschiedenis.

2

Anderson was die middag naar buiten gegaan met Peter, een bejaarde brak die inmiddels aan één oog blind was. Ze had Peter in 1976 van Jim Gardener gekregen. Het jaar daarvoor was Anderson met haar studie opgehouden, slechts twee maanden voor haar laatste examen, om het huis van haar oom te Haven te betrekken. Ze had niet eens beseft hoe eenzaam ze was geweest tot Gard haar de hond bracht. Het was destijds een pup geweest en Anderson kon soms niet geloven dat hij nu oud was – vierentachtig in hondenjaren. Het was een manier om haar eigen leeftijd te beoordelen. Negentienzesenzeventig was op de achtergrond geraakt. Ja zeker. Wanneer je vijftiwintig was kon je je de weelde nog veroorloven te geloven dat, althans in *jouw* geval, ouder worden een administratieve vergissing was, die tenslotte wel hersteld

zou worden. Maar wanneer je op een dag wakker werd en besepte dat je hond vierentachtig was en jij zelf zevenendertig, dan was dat een vooruitzicht dat nadere beschouwing verdiende. Ja zeker.

Anderson was op zoek naar een plek waar ze hout kon kappen. Ze had al anderhalf vadem opgeslagen, maar wilde er nog minstens drie bij hebben om de winter door te komen. Ze had heel wat hout gekapt sinds vroeger, toen Peter een pup was en zijn tanden scherpte op een oude slof (en om de haverklap op het kleed plaste), maar het terrein had aan hout nog geen gebrek. De lap grond (door de plaatselijke bevolking meestal nog aangeduid als het oude spul van Garrick) mat langs Route 9 niet meer dan zestig meter, maar de stenen muurtjes langs noord- en zuidbegrenzing liepen onder een hoek uiteen. Een derde stenen muurtje – zo oud dat het uiteengevallen was in aparte steenhopen, begroeid met mos – gaf de achtergrens van het terrein aan op ongeveer vijf kilometer ver in een woestenis van oorspronkelijke en op gekapte plekken opgeschoten bomen. De totale oppervlakte van deze taartpuntwig was reusachtig. Buiten het muurtje langs de westkant van Bobbi Andersons land lagen kilometers wildernis, eigendom van de New England Paper Company.

Eigenlijk hoefde Anderson geen plek te zoeken om haar hout voor de winter te kappen. Het land dat de broer van haar moeder haar had nagelaten was kostbaar omdat de opstand grotendeels uit goede loofbomen bestond, nauwelijks aangetast door de plakkerplaag. Maar het was een heerlijk warme dag na een verregend voorjaar, de moestuin stond vol (waar de planten wel zouden weggrotten na al die regen) en het was nog te vroeg om aan het nieuwe boek te beginnen. Ze had de kap dan ook over de machine gedaan en dwaalde nu met de trouwe, oude, eenogige Peter door het bos.

Er liep een vroegere houthakkersweg achter het boerenhuis en die volgde ze meer dan een kilometer voor ze links afsloeg. Ze droeg een rugzak (met een broodje en een boek voor haar, hondenbiscuits voor Peter, een flink aantal oranje linten om de boomstammen te markeren die ze kon gaan kappen, als de sep-

temperwarme tegen oktober afnam en een veldfles). Ze had een Silva-kompas op zak. Ze was maar eenmaal verdwaald op haar eigen land, maar ze wist het nog als de dag van gisteren. Ze had een naargeestige nacht in het bos doorgebracht – aan de ene kant kon ze niet geloven verdwaald te zijn op een lap grond die van haar was, verdomme, aan de andere kant nam ze al aan daar te zullen sterven – wat destijds niet geheel uitgesloten was, aangezien Jim de enige zou zijn die haar vermissing kon ontdekken en Jim verscheen alleen wanneer je hem niet verwachtte. De volgende ochtend had Peter haar naar een beek gebracht en die beek had haar de weg naar Route 9 gewezen, waar hij monter klaterend in een duiker onder het wegdek verdween, drie kilometer van haar huis. Inmiddels kende ze de bossen waarschijnlijk wel zo goed dat ze de verkeersweg of een van de muurtjes rondom haar land zou kunnen vinden, maar het sleutelwoord was *waarschijnlijk*. En dus nam ze een kompas mee.

Ze ontdekte om een uur of drie een goede esdoornopstand. Ze had feitelijk al menige goede houtopstand ontdekt, maar deze stond dicht bij een pad dat ze kende en dat breed genoeg was voor de Tomcat. Omstreeks 20 september aanstaande zou ze – tenzij de een of ander voor die tijd de planeet opblies – haar slede achter de Tomcat koppelen, hierheen rijden en wat hout kappen. Overigens had ze die dag wel genoeg gelopen.

‘Ziet er goed uit, wat jij, Pete?’

Pete blafte krachteloos en Anderson keek naar de brak in een zo intens verdriet, dat ze ervan schrok. Peter was op. Hij ging de laatste tijd zelden meer achter vogels, eekhoorns of een toevallige marmot aan en het idee dat Peter nog een hert zou achtervolgen was lachwekkend. Ter wille van Peter zouden ze op de terugweg vaak moeten rusten en dat terwijl hij nog niet eens zo lang geleden (maakte ze zichzelf koppig wijs) altijd honderden meters voor haar uitdraafde en schallende blafsalso's achteruit stuurde door het bos. Er zou een dag komen waarop ze besloot dat het mooi was geweest. Ze zou voor het laatst op de voorbank van de Chevrolet pick-up kloppen en Peter naar de veearts in Augusta

brengen. Maar god, deze zomer nog niet. Komende herfst of winter nog niet. God, liever nooit.

Zonder Peter zou ze immers alleen zijn. Afgezien van Jim, en Jim Gardener was de laatste acht jaren nogal labiel geworden. Nog altijd een vriend... maar labiel.

‘Blij dat je het met me eens bent, jongen,’ zei ze en bond linten om een paar stammen, heel goed wetend dat ze later wellicht andere zou gaan kappen en dat de linten zouden wegrotten. ‘Je smaak wordt slechts overtroffen door je schone uiterlijk.’

Peter, die wist wat er van hem verwacht werd (hij was wel oud, maar niet dom), kwispelde met zijn spichtige staartstomp en blafte.

‘Dood!’ commandeerde Anderson.

Peter liet zich gehoorzaam op de flank vallen – zijn adem piepte even – en rolde zich met gestrekte poten op de rug. Het was iets wat Anderson haast altijd leuk vond, maar nu lag de blik van haar hond die zich dood hield, te dicht bij wat er even tevoren in haar omgegaan was.

‘Staan, Pete.’

Peter kwam moeizaam overeind. Onder zijn bek, zijn wit geworden bek, zwoegde zijn borst.

‘We gaan naar huis.’ Ze smeed hem een hondenkoekje toe. Peter hapte ernaar en miste het. Snuffelend zocht hij het, liep er voorbij, maar vond het toch. Hij at het langzaam op, zonder gretigheid. ‘Goed,’ zei Anderson. ‘Lopen maar.’

3

Door gebrek aan een hoefijzer ging het koninkrijk teloor... door de keuze van een pad werd het ruimteschip ontdekt.

Anderson was eerder op die plek geweest tijdens de dertien jaren waarin het spul van Garrick niet het spul van Anderson was geworden. Ze herkende een glooiing, een val die was achtergelaten door houthakkers, waarschijnlijk alleen al dood voor de

Koreaanse oorlog, een hoge den met gespleten top. Ze had hier eerder gelopen en zou het pad dat ze voor de Tomcat wilde gebruiken gemakkelijk terugvinden. De plek waar ze struikelde was ze wellicht eenmaal, tweemaal of vijfmaal eerder gepasseerd, wie weet op een afstand van een meter of een decimeter.

Ze volgde Peter, die enigszins links aanhield, en met het pad al in zicht kwam een van haar oude laarzen – onzacht – met iets in aanraking.

‘Hé!’ riep ze, maar het was te laat, al zwaaide ze verwoed met de armen. Ze viel. Een tak van een lage struik schramde langs haar wang en het bloed kwam eruit.

‘Stik!’ riep ze en een Vlaamse gaai vloog scheldend weg.

Peter kwam terug, besnuffelde haar en likte haar neus.

‘Jasses, niet doen, je adem stinkt!’

Peter kwispelde. Anderson ging zitten. Ze wreef haar linkerwang en zag bloed op handpalm en vingers. Ze gromde.

‘Wat een terrein,’ zei ze en keek waarover ze gestruikeld was – een gevallen boomtak zeker of een uit de grond stekende steen. Stenen genoeg in Maine.

Wat ze zag was de glinstering van metaal.

Ze raakte het aan, streek er met haar vinger langs en blies zwarte bosgrond van haar hand.

‘Wat is dat?’ vroeg ze aan Peter.

Peter kwam dichterbij, besnuffelde het en deed iets eigenaardigs. De brak deinsde twee hondenstappen achteruit, ging zitten en jankte eenmaal gedempt.

‘Wat heb je?’ vroeg Anderson, maar Peter bleef stil zitten. Anderson bleef ook zitten, schoof op haar spijkerbroek dichterbij en bekeek het metaal in de grond.

Ongeveer een decimeter ervan stak uit de humus – net voldoende om erover te struikelen. De bodem was daar enigszins verhoogd en misschien had het wegstromende water van de zware voorjaarsregens het stuk metaal blootgewoeld. Anderson dacht eerst dat de voerlui die in de jaren twintig en dertig hout hadden weggehaald hier een deel van hun afval hadden begraven – het

waardeloos overschot van drie dagen hakken, van een ‘loggers-weekend’, zoals het destijds werd genoemd.

Een leeg blik, dacht ze – van bonen of soep. Ze rukte het heen en weer, zoals je dat doet als je een blik uit de grond wilt losmaken. Pas daarna drong het tot haar door dat alleen een klein kind over de rand van zo’n blik zou struikelen. Er kwam geen beweging in het stuk metaal. Het was alsof het in rotsbodem stak.

Geboeid bekeek Anderson het van dichterbij en het ontging haar dat Peter opstond, nog vier passen achteruitdeinsde en weer ging zitten. Het metaal was dof grijs – lang niet zo licht als een conservenblik. Het was ook dikker dan blik, een millimeter of zes aan het uiteinde. Anderson zette het kussentje van haar rechterwijsvinger tegen die rand en voelde even een vreemde tinteling, een soort vibratie.

Ze trok haar vinger weg en keek er verbaasd naar.

Ze zette hem er nog eens op.

Niets. Geen gonzen.

Ze nam het tussen duim en wijsvinger en probeerde het uit de grond te trekken als een losse tand uit het tandvlees. Het lukte niet. Ze had het uitsteeksel ongeveer in het midden beet. Het verzonk weer in de grond – die indruk kreeg ze op dat moment althans –, met aan weerskanten een breedte van nog geen vijf centimeter. Later zou ze tegen Jim Gardener zeggen dat ze er driemaal per dag, veertig jaar lang, langs had kunnen lopen zonder erover te struikelen.

Ze veegde wat losse aarde weg, zodat er meer metaal bloot kwam. Ze maakte met haar vingers een groef erlangs van ongeveer vijf centimeter diep – de grond liet zich vrij gemakkelijk weghalen, zo gaat dat met bosgrond... zolang je niet op een wortelstelsel stuit. Het metaal ging glad verder de grond in. Anderson ging op haar knieën liggen en groef aan weerskanten verder. Weer trachtte ze het metaal los te wrikken. Het wilde nog niet.

Ze krabde meer aarde weg en legde al snel een groter stuk bloot – vijftien centimeter grijs metaal, twintig, dertig.

Het is een auto of een vrachtwagen, dacht ze plotseling. Hier

in de wildernis begraven. Of misschien zo'n oude Hooverville-kachel. Maar waarom hier?

Ze kon er geen verklaring voor vinden, geen enkele. Ze vond wel vaker dingen in het bos – patroonhulzen, bierblikjes (de oudste zonder treklijpje maar met de driekantige gaten erin van wat ze in de vervlogen duistere jaren zestig een 'kerksleutel' noemden), snoepwikkels en dergelijke. Haven lag niet aan een van de twee grote toeristenroutes door Maine (een door het berg- en merengebied naar het uiterste westen van de staat en een naar de kust in het uiterste oosten), maar de bossen waren er al heel lang niet maagdelijk meer. Ze was eens over het verbrokkelde muurtje aan de achterzijde van haar land gestapt (ze had in feite wederrechtelijk het gebied van de New England Paper Company van destijds betreden) en had de verroeste carrosserie van een Hudson Hornet achter uit de jaren veertig aangetroffen op wat eens een houtweg was geweest en inmiddels, ruim twintig jaren nadat het kappen was gestaakt, een wirwar van nieuw opschot – rothout, zeiden ze in de buurt. Er was ook geen enkele reden geweest waarom die carrosserie daar had gestaan... maar het was gemakkelijker te verklaren dan een kachel, koelkast of ander oud kavalje dat opzettelijk in de grond was begraven.

Ze had aan weerskanten van het voorwerp al een groef van dertig centimeter gemaakt zonder het uiteinde te ontdekken. Ze zat al haast dertig centimeter diep voor haar vingers over steen schuurden. Ze had de steen misschien uit de grond kunnen trekken – *die* gaf althans enigszins mee – maar ze zag er het nut niet van in. Het ding in de grond zat nog veel dieper.

Peter jankte.

Anderson keek naar de hond en kwam overeind. Beide kniegewrichten knakten. Haar linkervoet sliep en tintelde. Ze trok haar zakhorloge uit haar broek – een oud en dof geworden Simonhorloge, ook een erfstuk van oom Frank – en zag tot haar verbazing dat ze zich hier lang had opgehouden: vijf kwartier minstens. Het was al vier uur geweest.

'Kom, Pete,' zei ze. 'We smeren 'm.'

Peter jankte weer, maar kwam niet in beweging. Pas nu zag Anderson – en ze schrok – dat haar oude brak trilde over al zijn leden, alsof hij koorts had. Ze wist niet eens of een hond koorts kon krijgen – als hij ouder werd misschien wel. De enige keer dat ze Peter zo had zien trillen was in de herfst van 1977 (of 1978) geweest. Er had een lynx op het erf gezeten. Zo'n negen nachten achtereen had het beest geschreeuwd en gekrijst, waarschijnlijk in onbeantwoorde bronst. Elke nacht ging Peter naar het raam in de huiskamer en sprong op het kerkbankje dat Anderson naast de boekenkast had staan. Blaffen deed hij niet. Hij keek alleen de duisternis in waar dat griezelige, vrouwelijke krijsen klonk, met de neusgaten wijd open en de oren rechtovereind. En hij trilde.

Anderson stapte over haar ondiepe uitgraving heen en ging naar Peter toe. Ze hurkte en nam zijn kop tussen haar handen. Ze voelde hem trillen.

'Wat is er toch, jongen?' vroeg ze zacht, al wist ze dat zelf wel. Peters goede oog keek langs haar heen naar dat ding in de grond, daarna weer naar Anderson. De smeekbede in dat oog, niet vertroebeld door de akelige melkwitte staar, was zo duidelijk als woorden: *Laten we hier weggaan, Bobbi, ik vind dat ding daar haast even sympathiek als je zuster.*

'Goed,' zei Anderson met een gevoel van onbehagen. Het drong opeens tot haar door dat ze nog nooit de tijd zozeer uit het oog had verloren als nu op deze plek.

Peter heeft er iets tegen. Ik ook.

'Kom.' Ze begon de helling naar het pad op te klimmen. Peter volgde haar vliegensvlug.

Ze waren al bijna op het pad toen Anderson, als de vrouw van Lot, omkeek. Zonder die laatste blik had ze de hele zaak misschien van zich afgezet. Nadat ze vlak voor haar laatste examen met haar studie was opgehouden – ondanks de smekende tranen van haar moeder en de woedende tirades en het dreigende ultimatum van haar zuster – had Anderson goed geleerd bepaalde dingen van zich af te zetten. De terugblik van wat grotere afstand leerde haar twee dingen. Ten eerste verzonk het voorwerp niet

weer in de grond, zoals ze gemeend had. De metalen tong stak uit het midden van een vrij recent ontstane groeve, niet breed, maar vrij diep, waarschijnlijk gemaakt door het smeltende sneeuwwater en de zware voorjaarsregens daarna. De bodem was aan weerskanten van het uitstekende metaal dus hoger en daardoor verdween het metaal er ogenschijnlijk in. Haar eerste indruk van iets wat rond was, of de rand van iets anders, bleek ook niet juist – hoefde althans niet juist te zijn. Ten tweede leek het wel op een stuk metaalplaat.

Peter blafte.

‘Ja, goed,’ zei Anderson. ‘Ik hoor je wel. We gaan.’

We gaan... en zetten het van ons af.

Ze volgde het pad en liet Peter in zijn eigen waggelend tempo voorgaan naar de bosweg, terwijl ze genoot van het welige zomerse loof... het *was* tenslotte de eerste zomerdag, nietwaar? Het solstitium. De langste dag van het jaar. Ze sloeg een mug dood en grinnikte zachtjes. De zomer was een mooie tijd in Haven. De allermooiste tijd. En al was Haven niet het mooiste stadje, door de ligging ver ten noorden van Augusta in het midden van de staat, waar de meeste toeristen door trokken, het was althans een plaats om tot rust te komen. Er was een tijd geweest waarin Anderson oprecht had geloofd dat ze hier maar enkele jaren zou blijven, zo lang als ze nodig had om zich te herstellen van de trauma's van haar adolescentie, haar zuster en haar onverhoedse en verwarde vertrek van (wegkruipen voor, had Anne het genoemd) de universiteit, maar enkele jaren waren er vijf geworden, vijf werden tien, tien werden dertien en inmiddels was Peter oud en haar haar, oorspronkelijk zwart als de rivier de Styx, werd al aardig grijs (ze had het twee jaar terug kort laten knippen, een punkkapsel haast, maar tot haar schrik was het grijs daardoor nog meer gaan opvallen, waarna ze het weer had laten groeien). Inmiddels overwoog ze de rest van haar leven in Haven te slijten, afgezien van het verplichte bezoek om de twee jaar aan haar uitgever in New York. Het stadje had haar te pakken. Het huis had haar te pakken. Het *land* had haar te pakken. En zo erg was dat niet.

Niet erger dan iets anders, misschien.

Net een plaat. Een metaalplaat.

Ze brak een korte buigzame tak met flink wat blad eraan af en zwaaide ermee om haar hoofd. De muggen hadden haar ontdekt en leken vastbesloten zich aan haar te goed te doen. Muggen die om haar hoofd gonsden... en gedachten als muggen in haar hoofd. Die kon ze niet van zich afslaan.

Het trilde even onder mijn vinger. Ik voelde het. Net als een stemvork. Maar toen ik erop drukte, hield het op. Kan iets vibreren in de aarde? Natuurlijk niet. Misschien...

Misschien was het een *paranormale* vibratie geweest. Ze wees dat soort dingen niet zonder meer van de hand. Wellicht had ze mentaal een of ander omtrent dat bedolven voorwerp aangevoeld en was ze daarna bewust op de hoogte gesteld op de enig denkbare manier: een tastimpressie, een vibratie. Peter had er beslist ook iets van gevoeld. De oude brak had er niet dichtbij willen komen.

Zet het van je af. Ze deed het.

Maar niet voor lang.

4

's Avonds stak er een krachtige, zoete wind op en Anderson liep haar voorveranda op om een sigaret te roken en naar het geweld van de wind te luisteren. Vroeger – zelfs een jaar tevoren nog – zou Peter mee naar buiten zijn gegaan, maar nu bleef hij in de huiskamer ineengerold op zijn vaste kleedje bij de kachel liggen, met de neus op de staart.

Die laatste blik achterom naar de uit de grond stekende plaat metaal speelde door Andersons gedachten en later ging ze geloven dat er een moment was geweest – misschien toen ze haar peuk in het grind van de inrit smeed – waarop ze besloot de plaat uit te graven om te zien wat het was... al was ze zich het besluit op dat moment niet bewust. Rusteloos bleef ze zich afvragen wat het kon zijn en nu liet ze haar gedachten de vrije loop. Als je geest